

Un heroi impensat

Un líder local empresonat per extremisme durant la Revolució Cultural té molts seguidors devots.

© The Economist

Quan el maig del 2004 es van transportar les cendres de Zhang Qinli al seu poble natal en una camioneta blanca, als carrers hi havia fileres de gent de dol. Ploraven i aplaudien, i van tirar petards quan el vehicle va començar el trajecte des de la seu del comtat de Lankao. “Va morir injustament”, cridaven alguns. Era el comiat d’un heroi; es van agenollar tantes persones davant de la camioneta, sanglotant, que es va trigar cinc hores a anar des d’aquella ciutat polsosa fins al poblet, amagat en un bosquet de pollancrea a 30 quilòmetres.

És molt estrany que algú que havia estat al servei del Partit Comunista com a màxim responsable d’un comtat, com va fer Zhang, sigui tan venerat pels residents que la seva mort provoqui unes mostres de dol espontànies com aquestes. Però del funeral de Zhang els mitjans oficials no se’n van fer ressò. Això es deu al fet que l’afecte popular envers ell revelava un fet incòmode: si bé la Revolució Cultural

de Mao va causar sofriment i la mort de milions de persones, per a certa gent a la Xina, aquell període –un temps d’idealisme i poca corrupció– no va estar tan malmament. A uns quants fins i tot els agradaria que en vingués un altre.

El 1978, dos anys després de la mort de Mao, Deng Xiaoping va apartar els maoistes radicals dels llocs de lideratge i ell en va assumir el control. Per refermar el poder, va purgar el grup de defensors de la Banda dels Quatre, liderats per la dona de Mao, Jiang Qing, que havia estat detinguda poc després de la mort del president i se l’havia culpada dels excessos de la Revolució Cultural. Zhang, que havia ocupat càrrecs a Lankao i a la ciutat de Kaifeng, va ser un dels primers objectius. El van arrestar l’octubre del 1978 i va estar 13 anys a la presó per crims “contrarevolucionaris”, entre els quals “persecució brutal de quadres revolucionaris” i “abús del sistema legal socialista”.

En aquell temps, quan la Xina va començar a obrir-se i Deng va impulsar re-

formes econòmiques, ningú no va aixecar la veu en favor dels maoistes empresonats. Però les profundes divisions entre faccions que havien portat el país al caos durant la Revolució Cultural no estan superades. Els qui havien donat suport al costat equivocats intentaven passar desapercebuts. No tots havien defensat la brutalitat de la Guàrdia Roja; alguns eren simplement idealistes a qui costava desempallegar-se de la ideologia d’esquerres que havien cregut irrefutable.

Quan Zhang va ser alliberat de la presó el 1990 per motius de salut, la Xina s’anava fent cada cop més rica però més desigual. Els maoistes tradicionalistes començaven a criticar les reformes de Deng obertament. Als trams més baixos del riu Groc, a les poblacions de Lankao (designat oficialment com un “comtat empobrit”), on es conrea blat i blat de moro, Zhang era recordat perquè treballava molt i per la seva honestedat: quina diferència, pensaven molts, amb els polítics d’avui dia.

LÍDERS I VÍCTIMES. La memòria de Zhang Qinli s'ha esborrat i no hi ha gaires fotos d'ell. A la imatge, d'esquerra a dreta, Mao Zedong, Deng Xiaoping, Jiang Zemin, Hu Jintao i Xi Jinping. Deng Xiaoping va empresonar Quinli com a líder de la Revolució Cultural.

encanta Jiao; el 1990, quan ell encara era un líder local poc conegut, va escriure un poema sobre Jiao: "La neu al capvespre, el glaç a l'alba / no poden canviar la voluntat d'un heroi", fan dos dels versos. Xi ha instat el país a estudiar el personatge.

Del partit o contra el partit

Lankao, doncs, té dos herois. L'un, Jiao, és honorat en un museu dedicat a la seva memòria. Xi el va visitar el 2014. L'altre, Zhang el "contrari al partit" (com el tribunal el va descriure), té seguidors no oficials, com és evident al seu poble natal, on els seus admiradors han erigit més de 80 làpides de pedra amb inscripcions en honor seu. Sense Zhang, diuen els seus defensors, Jiao no hauria tingut mai tanta fama pòstuma. Va ser Zhang qui va donar a conèixer els detalls dels atributs stakhanovistes de Jiao a la premsa xinesa; la seva història, publicada el febrer del 1966, va iniciar el culte a Jiao. Els seguidors de Zhang diuen que va ser merament un gir cruel del destí que va convertir-ne l'un en un sant a ulls del partit i l'altre en un criminal. Tots dos, insisteixen els fans de Zhang, eren molt semblants. Fins i tot alguns liberals xinesos accepten que Zhang i els seus socis potser han estat tractats injustament.

El partit ha intentat minimitzar el 50è aniversari de la Revolució Cultural, que va començar unes quantes setmanes després de l'aparició de l'article sobre Jiao. Aquell període sanguinolent del regnat de Mao va ser un "desastre", diu el partit. No vol que es reobrin les ferides. Els reformistes de la Xina fa temps que sostenen que el partit hauria d'estar més obert al que va passar, per tal que s'apreguin les lliçons de la quasi guerra civil a què va portar.

Però també hi ha una altra gent, de l'altra banda de l'espectre polític, que afirma que Deng va exagerar, posant en el mateix sac persones com Zhang, que l'únic crim que havien comès, segons argumenten, era pertànyer a la facció equivocada. La Revolució Cultural, diuen, va ser una bona idea: la Xina la necessitava per impedir una deriva cap al capitalisme sem-

blant a la que ara viu el país. Al maig, portals web maoistes de la Xina van publicar fotografies d'una trobada de seguidors de Mao a Xian, la capital de la província de Shaanxi. "Visca la Gran Revolució Cultural Proletària", deia una bandera roja en un costat de l'habitació, on més de 50 persones seien en files davant un gran retrat de Mao.

Reconstruir la reputació

Molts devots de Mao de la província de Henan, a la qual pertany Lankao, diuen que les purgues dels radicals d'esquerra que van començar a final dels setanta van ser molt més extenses a Henan que a la resta de la Xina. Al març, un grup de jubilats, entre ells antics funcionaris, va escriure al Tribunal Suprem per demanar la rehabilitació de més d'un milió de persones que, segons deien, van ser detingudes en aquell temps. Unes 4.000 van ser condemnades a presó en judicis a porta tancada. La carta apel·lava específicament que el tribunal reobris la causa de Zhang, "un heroi de la construcció socialista".

A Lankao els seguidors de Zhang Qinli diuen que no han obtingut resposta a les peticions, i en els últims anys se n'han enviat unes quantes (i s'han enviat també als llocs web maoistes). L'any passat, però, la televisió estatal de Henan va emetre un documental sobre Zhang. S'hi descrivien els càrrecs contra ell com a "injustificats": un indicati clar que el partit s'ho estava repensant.

Els fans de Zhang continuen fent pressió. Aquest any, per l'aniversari de la seva mort, centenars de persones van anar al seu poble com a mostra de dol. Els últims mesos s'hi han afegit diverses làpides noves en homenatge a Zhang (els habitants de la zona expliquen que els conductors d'autobús no fan pagar el trajecte als pelegrins). El gran recinte emmurallat on hi ha els monuments està ple de restes de petards, llançats per protegir els morts dels mals esperits. Els fantasmes de la Revolució Cultural encara vaguen per la Xina. ●

Traducció d'Arnau Figueras

Però el partit mai no va perdonar Zhang formalment; si bé se li van retirar els càrrecs per contrarevolucionari després d'una apel·lació, Zhang va continuar sent culpable d'"instigar i conxorzar-se" amb altres per "agredir i saquejar". No va ser mai readmès a les files del partit. Per això els crits dels qui portaven dol als carers de Lankao mentre les seves cendres passaven per davant dels edificis governamentals eren crits de protesta: "Apreneu de l'antic secretari [del partit]", "Fora la corrupció".

Per al líder actual de la Xina, Xi Jinping, Zhang és un maldecap. No tan sols és un arxi-criminal mort que és popular, sinó que també és una persona que el partit no pot eliminar fàcilment de la seva història. Perquè la història de Zhang està lligada amb la d'un dels herois més estimats del partit: el secretari modèlic Jiao Yulu. Jiao va ser el predecessor de Zhang com a cap del partit a Lankao. Va morir dos anys abans de la Revolució Cultural, per tant, no va quedar-ne afectat. A Xi li